

Algèria, cap a una societat

Paul Baltà combina un coneixement exhaustiu dels països musulmans amb una confiança, tan fonamentada com entusiasta, en les possibilitats de la societat civil. Nascut a Alexandria, fa seixanta-sis anys, n'ha viscuts els darrers quaranta-vuit a París, on la seva opinió és una referència obligada a l'hora de dissenyar una política europea quant al fenomen islàmic. Després de la prova de les urnes a Algèria i Egipte, heus ací la interpretació d'un expert.

—*Acabem de viure, a Algèria i Egipte, eleccions pluralistes, no democràtiques: en tots dos casos l'escrutini ha estat en mans dels militars, i sense cap més control.*

—La primera cosa que hem de dir és que hi va haver observadors europeus, i de l'OUA, i, si bé han assenyalat alguna irregularitat i petites tupinades, ningú no ha posat en qüestió el procediment electoral. Els problemes van ser puntuals, no un fet general. La segona cosa és que, havent-hi diversitat de candidats, si els resultats haguessin estat trucats, ho haurien fet d'una manera molt intel·ligent, sense les barroeries típiques dels totalitarismes. Pluralisme en l'oferta electoral i un respecte mínim pels resultats: això ja és un canvi, és una novetat, a Egipte, i ho és, sobretot, a Algèria. D'una altra banda, tan important com l'elevada xifra de participació, ho és la manera, les ganes amb què la gent anava a votar; difícilment es pot dir que hi anaven per força. A Algèria, malgrat les amenaces del GIA, la gent, i molt particularment les dones, van fer seu el carrer.

—*A Algèria, podem dir que, abans de res, ha estat un vot per la pau?*

—Ja ho crec que sí! Però el combat per la pau, per mantenir la normalitat de la vida civil contra la violència, no ha pas començat en aquestes eleccions; ja ve de lluny. Cada dia, les famílies decideixen d'enviar els fills a l'escola, són cinc milions d'escolars que corren un risc molt elevat, tant als carrers com a l'escola mateix. No oblidem que el GIA ha destruït més d'un centenar de centres escolars, ha assassinat professors i alumnes i, tanmateix, cinc milions d'estudiants continuen desafiant cada dia la violència anant a estudi. Les eleccions algerianes han estat la confirmació d'aquesta voluntat de recuperar la normalitat. Crec que, a més, han estat una advertència, de la qual Zéroual hauria de prendre bona nota, sobretot si vol fer unes eleccions legislatives l'any vinent. Per a poder fer unes legislatives caldrà que hi hagi abans un mínim de diàleg.

Durant aquesta entrevista concedida a EL TEMPS, Paul Baltà, gran coneixedor dels països musulmans i de tota la seua problemàtica, reflecteix la confiança que la democràcia a Algèria torne a imposar-se després dels anys de control militar i dictadura islàmica. La societat civil hi ha d'exercir una tasca decisiva en el procés cap a la llibertat.

—*Ara bé, les causes socials que han afavorit el creixement de l'islamisme continuen, particularment la caiguda del nivell de vida i la manca de prestacions socials.*

—L'error dels europeus ha estat de creure que els islamistes representaven el 85% de la població, error que el mateixos islamistes s'han encarregat molt bé d'alimentar. Però si analitzem els resultats electorals de les municipals del 1990, que van ser el primer èxit electoral de l'islamisme, veiem que van obtenir un cinquanta i escaig, quasi un 60%, dels vots. A les legislatives del 1991, tot i que les van guanyar, van perdre més d'un milió de vots en el curt espai de quinze mesos. Crec que les recents eleccions ens donen una idea força fidel d'allò que, socialment, representa l'islamisme, un 25% com a màxim. Això mateix passa a Jordània, Tunísia, Egipte...

El problema d'Algèria ve d'abans de la colonització francesa. Algèria, a diferència del Marroc i de Tunísia, no havia viscut mai un poder central, abans de la revolució. Un aspecte poc conegut de l'era Boumedienne és el seu entestament a implantar un estat central i modern en una societat que sempre ha estat tribal i polimòrfica. Per edificar aquest estat va emprendre una tasca d'arabització de la societat algeriana, i d'ací vénen molts dels problemes amb què es troben ara. No vull dir que l'FLN no tingués dret a arabitzar Algèria; el problema és que, per fer-ho, va confiar en intel·lectuals estrangers que, durant molts anys, van homogeneïtzar l'escola, la premsa, la universitat, la televisió..., però també van fomentar, a vegades inconscientment, els cercles intel·lectuals integristes.

—*Pel que fa a Egipte, els militars semblen entestats a reprimir un moviment islàmic que té molta més història que no pas l'algerià.*

—Els europeus corren el perill de traslladar mecànicament l'esquema algerià a Egipte. La situació, a Egipte, és molt diferent: si a Algèria la vertebració d'un estat centralitzat és molt recent, d'Egipte es pot dir que és el primer estat-nació de la història de la humanitat. Certament, la crisi social i la pauperització de les masses han afavorit els islamistes, però no en són el bressol. Els Germans Musulmans, que són l'origen de tots els grups integristes islàmics, existeixen des del 1928 i, com s'ha vist en les darreres eleccions, són l'única força amb una base social. Tots els altres grups, terroristes o no, són petits grupuscles; només els Germans tenen influència, per més que hagin esdevingut una mena de "partit de notables".

més forta?

—Sí, una elit que cada dia se situa més en el camp de l'islamisme, en un dels països àrabs més moderns, com és Egipte. Per què?

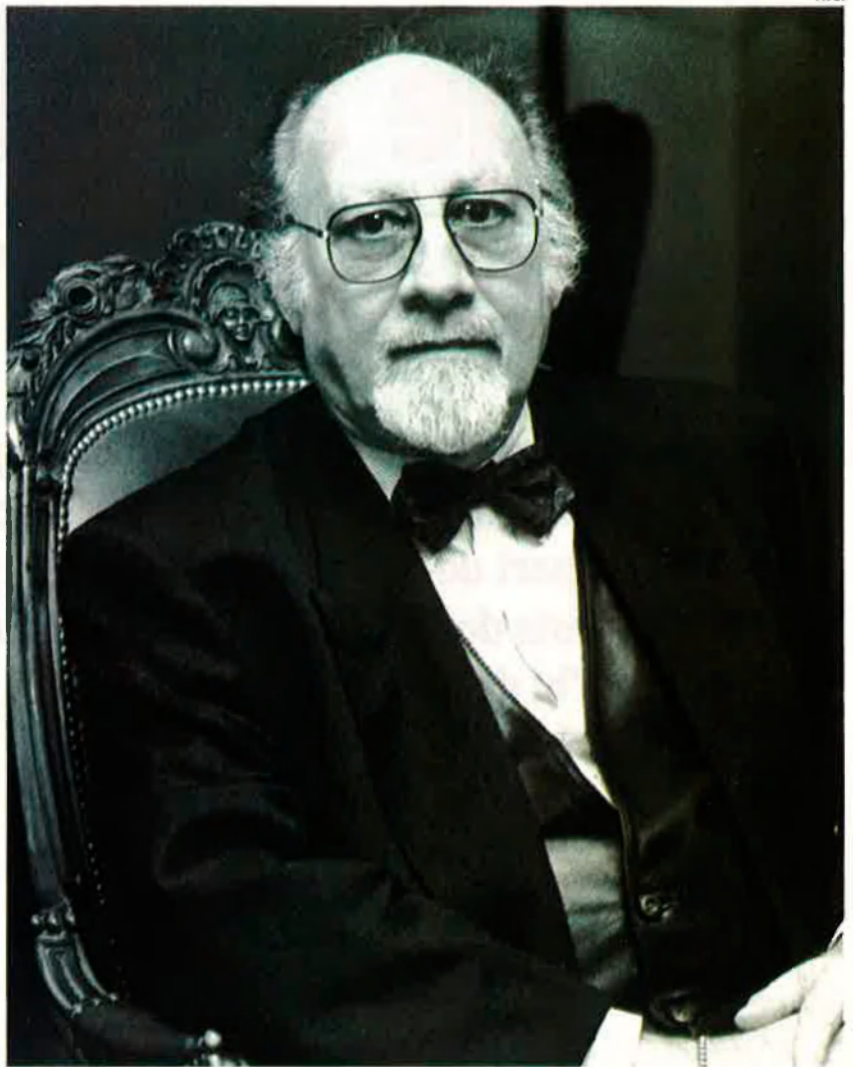
—Egipte és un pivot del món àrab, un país productor i exportador de pensament, gràcies als seus llibres, la cinematografia, les revistes, etc. L'Àrabia Saudita ha anat adquirint la majoria d'editorials, productores de cinema i diaris i, d'aquesta manera, una certa ortodòxia islàmica ha anat penetrant la cultura que es produeix a Egipte i que, després, s'escampa pel món àrab. Des d'Europa s'analitza poc aquest fenomen, la gent dóna més importància a les bombes dels grups marginals que no pas a la batalla d'idees que sostenen els intel·lectuals modernistes contra la penetració saudita. El nasserisme no va deixar una burgesia nacional, la burgesia egípcia s'estima més d'invertir els excedents a l'estranger; per això el deute extern és tan elevat. Evidentment, d'això, se n'aprofita l'islamisme, però no pas més que, a França, el "lepenisme" s'aprofita de la crisi de l'estat del benestar.

—El problema és que, mentre els règims militars sostenen la corrupció i reprimeixen els islamistes, aquests apareixen com els advocats de les classes populars.

—La influència islàmica ha estat sobrevalorada i afavorida des d'Europa. Els fonamentalistes són uns bons opositors i uns mals gestors, a tot arreu, al Sudan, a l'Iran, a Algèria, fins i tot a l'Afganistan: quan governen els municipis i l'estat, perden influència social. Tot el que guanyen a l'oposició, amb la solidaritat i la denúncia de la corrupció, ho perden quan tracten de governar amb criteris fonamentalistes. Un exemple n'és l'Iran, on es pot dir que la corrupció de l'època del xa s'ha "democratitzat", ara la trobem a tots els ordres, i la majoria de religiosos en participen.

—Fins i tot després de la recent Conferència Mediterrània, Europa sembla encara lluny d'oferir un referent als països de la conca meridional. Són molts anys de dimissió en favor de França al Magrib i dels EUA a l'Orient Mitjà. Sembla que, ara, costarà de definir una política pròpiament europea.

—Europa i els EUA no tenen els mateixos interessos. Els EUA han afavorit el creixement dels moviments integristes, han deixat les mans lliures a la monarquia saudita en canvi de minar l'expansionisme soviètic i de poder influir en l'OPEP. La tornada als països d'origen dels "mudjàidins" de l'Afganistan és al darrere del sorgiment de molts grups inte-



"De la reacció que hi ha hagut a Algèria, després de la tragèdia d'aquests anys, pot sortir-ne una societat civil enfortida. De la mateixa manera que de la guerra contra França, en va sortir un país amb consciència nacional, d'aquestes eleccions i de les legislatives del 96, en pot sortir una nova societat civil, conscient de la seva homogeneïtat i la seva força."

gristes. Europa ha cregut que havia de dar suport als militars, a Egipte, a l'Algèria... per aturar l'islamisme. El resultat ha estat justament contrari: l'islamisme ha crescut confortant-se amb l'oposició i amb els intents de configurar una societat civil. A Egipte l'elit veu amb inquietud com la política americana tendeix a desplaçar el centre de la política àrab fora del seu país. Una senyal positiu des d'Europa seria molt ben rebut.

Em penso que, de la reacció que hi ha hagut, a Algèria, després de la tragèdia d'aquests anys, pot sortir-ne una societat civil enfortida. De la mateixa manera que, de la guerra contra França, en va sortir un país amb consciència nacional, d'aquestes eleccions i de les legislatives del 96, en pot sortir una nova societat civil, conscient de la seva homogeneïtat i de la seva força. Des d'Europa, caldrà estar molt atents, fins a les legislatives, per veure quines forces polítiques es troben en condicions de vertebrar aquest procés. Aleshores, allargar-los la mà serà decisiu, encara que a Washington i a París, no els agradi.

Pau Pons